

رابطه بین هوش هیجانی و رضایت‌مندی زناشویی زوجین مناطق سه‌گانه شهر اصفهان*

The Relationship Between Emotional Intelligence and Couples Marital Satisfaction in Three Regions of the Isfahan

Z. Nasiri

H. A. Raji, Ph.D.

Gh. Ahmadi, Ph.D.

زهرا نصیری زارچ ✉

دانشجوی ارشد برنامه‌ریزی آموزشی

دکتر حجت‌الله راجی

متخصص جراحی عمومی

دکتر غلامرضا احمدی

دکترای آموزش بزرگسالان - استادیار دانشگاه آزاد خوراسگان اصفهان

دریافت مقاله: ۹۱/۸/۶

دریافت نسخه اصلاح شده: ۹۲/۶/۸

پذیرش مقاله: ۹۲/۸/۸

Abstract

This study aims to thoroughly investigate the relationship between emotional intelligence and couples satisfaction performed in three regions of the Isfahan city.

The research design was a descriptive correlative and the statistical population of the study consisted of all married couples who had at least one child in third grade of primary schools and from socioeconomic conditions point of view lived in rich, semi-rich and under rich areas of the city.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین هوش هیجانی و رضایت‌مندی زناشویی زوجین مناطق سه‌گانه شهر اصفهان انجام شد. روش تحقیق توصیفی - همبستگی و جامعه آماری متشکل از تمامی زوجین متأهل حداقل دارای یک فرزند در پایه سوم ابتدایی در مناطق برخوردار، نیمه‌برخوردار و ضعیف از لحاظ فاکتورهای اقتصادی - اجتماعی شهر اصفهان بوده است. نمونه پژوهش ۳۱۸ آزمودنی (۱۵۹ زوج) است که به شیوه تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شده‌اند.

این تحقیق با همکاری اداره فرهنگی - تفریحی شهرداری اصفهان (فرهنگسرای خانواده) انجام گردید.

نویسنده مسئول: یزد، زارچ، خیابان صاحب الزمان، کوچه شریعت، منزل نصیری

تلفن: ۰۵۶۲۶۲۴۷۷۴

پست الکترونیکی: nasiry_zohreh@yahoo.com

✉ Corresponding author: yazd, Zarch, Saheb Zaman Street, Shariat alley, home Nasiri.

Tel: +9805626224774

Email: nasiry_zohreh@yahoo.com

In the research 318 samples (159 couples) were chosen using random Multi-stage cluster sampling. the research aim was fundamentally based on two standard questionnaires of Bar-On emotional intelligence and ENR-ICH marital satisfaction. The data was analyzed using Pearson correlation method, t-test, stepwise regression. The result analysis showed that in the rich area of the components self-esteem, empathy and impulse control, in the semi-rich area Happiness, Stress Tolerance, Assertiveness, reality testing, flexibility, independence, interpersonal relationship, optimism, impulse control and problem solving and in the under rich area while Stress Tolerance and Assertiveness are the most predictive power, in under rich area. the most significant point of the survey shows that assertiveness, reality testing, impulse control and interpersonal relationships have reversed effects, in the semi-rich area. Considering the result of the study shows that some other major factors influence couples satisfaction as well as emotional intelligence and nowadays, in the modern society satisfying providing couples satisfaction, highly depends on other social economic factor.

Keywords: Family, Emotional Intelligence, Marital satisfaction.

ابزار پژوهش شامل دو پرسش‌نامه استاندارد هوش هیجانی بار - اون و رضایتمندی زناشویی انریچ بود. داده‌های این پژوهش از روش همبستگی پیرسون، آزمون t و تحلیل رگرسیون گام به گام مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. تحلیل نتایج نشان داد که در منطقه برخوردار مؤلفه‌های حرمت نفس، همدلی و کنترل تکانه و در منطقه نیمه‌برخوردار، به ترتیب مؤلفه‌های شادمانی، تحمل فشار روانی، جرأت، آزمون واقعیت، انعطاف‌پذیری، استقلال، روابط بین-فردی، خوش‌بینی، حل مسئله و کنترل تکانه و در منطقه ضعیف، به ترتیب مؤلفه‌های تحمل فشار روانی و جرأت بیشترین توان پیش‌بینی را دارند. نکته قابل توجه این‌که مؤلفه‌های جرأت، آزمون واقعیت، روابط بین‌فردی و کنترل تکانه در منطقه نیمه‌برخوردار دارای اثرات معکوس می‌باشند. لذا می‌توان چنین نتیجه گرفت که هم‌راستا با هوش هیجانی فاکتورهای دیگری بر رضایت زناشویی خانواده تأثیرگذار است و در جامعه مدرن کنونی، جهت تامین رضایت زناشویی به طور حیاتی به سایر نهادهای اجتماعی و فاکتورهای اقتصادی و... وابسته است.

کلیدواژه‌ها: خانواده، هوش هیجانی، رضایت زناشویی.

مقدمه

وجود یک ازدواج رضایتمندانه، محل تلاقی و تبادل احساسات و عواطف مثبت بین زوجها است و تشکیل خانواده بهنجار نقش مهمی در سلامت و بهزیستی کل جامعه دارد. از این روست که محققان بر این باورند که هوش هیجانی یا حداقل برخی از جنبه‌های آن ظرفیت غنی‌سازی یک ازدواج

سازگاران و توأم با رضایت مطلوب و باثبات را دارد (فیتنس^۱، ۲۰۰۱، ص ۱۱۱). هوش هیجانی^۲ به عنوان مجموعه‌ای از مهارت‌ها به ما اجازه می‌دهد تا از هیجان‌ها برای سازگاری بیشتر استفاده کنیم. به عبارت دیگر درک، فهم و تنظیم حالات ما و استفاده از آگاهی هیجانی جهت بهبود واکنش‌های شناختی تعریف می‌شود (مایر، روبرتز و باساد^۳، ۲۰۰۸). بار - اون^۴ در الگوی خود از هوش هیجانی، فقط روابط درونی فرد با خودش و دیگران را مورد توجه قرار نمی‌دهد، بلکه عناصری چون سازش پذیری، تحمل فشار روانی و خلق و خوی عمومی را از عوامل تشکیل‌دهنده هوش هیجانی می‌شمارد (بار - اون و پارکر^۵، ۲۰۰۰).

رضایت زناشویی یکی از تجربیات شخصی هر یک از زوجین است که می‌تواند در پاسخ به سطح لذت زناشویی ارزیابی گردد و به انتظارات، نیازها و خواسته‌های فرد در ازدواج بستگی دارد (کپلان و مادوکس^۶، ۲۰۰۲). در نتیجه راهبرد کلی برای کارآمد ساختن یک ازدواج باید هوش هیجانی مشترک میان دو همسر را پروراند و از این طریق احتمال تشریک مساعی آن‌ها را برای حل مسائل خود افزایش داد (گلمن، ۱۹۹۵). لذا پژوهشگران بر اهمیت هوش هیجانی در شکل‌گیری روابط صمیمانه تأکید ورزیده‌اند و این‌گونه فکر می‌کنند که افرادی که از هوش هیجانی بالایی برخوردار هستند، از زندگی زناشویی رضایت‌بخش و سعادتمندی هم برخوردار هستند و در این راستا پژوهش‌های متعددی صورت گرفته است و نتایج پژوهش‌های متعدد نیز این باور را تأیید می‌نمایند (وادنایز، ۲۰۰۵، کوپینزا^۷، ۲۰۰۵، فابین^۸، ۲۰۰۶، تیرگری، اصغرنژادفرید، بیان‌زاده و عابدین، ۲۰۰۶، سلیمانی و محمدی، ۱۳۸۸ و لاولکار، کالکاری و جاگتاپ^۹، ۲۰۱۰). ولیکن در اثنای این تحقیقات عوامل متعددی از جنبه‌های مختلف هوش هیجانی و رضایت زناشویی مطرح گردید؛ همان‌طور که نتایج بررسی‌های اسکات و مألوف^{۱۰} (۲۰۰۱) در ۷ مطالعه نشان داد افراد با نمرات بالای هوش هیجانی نمره‌های بالاتری برای همدلی، خودکنترلی در موقعیت‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، همکاری، ارتباطات صمیمانه و رضایت زناشویی عالی‌تر دارند. از آنجایی که عوامل توافق‌پذیری کمتر، منفی‌گرایی، سطح دانش پایین و عدم کنترل خشم باعث عدم رضایت زناشویی می‌گردد (گاتیس، برنز و سیمپون^{۱۱}، ۲۰۰۴) و مثبت‌گرایی و خوش‌بینی می‌تواند علت بسیاری از رفتارهای مطلوب، تدابیر و موفقیت‌های مرتبط با شادی باشد (کینگ^{۱۲}، ۲۰۰۵)، بنابراین رابطه معناداری نیز بین شادمانی و رضایت زناشویی گزارش گردیده است (روحانی و ابوطالبی، ۱۳۸۸). هم‌چنین در مطالعه‌ای که در سائوپائولو انجام شد صمیمیت مهم‌ترین عامل رضایت شناخته شد و ارزش‌ها، مهارت حل مشکل، همبستگی، ارتباطات خوب، رضایت از وضعیت اقتصادی و مذهبی به عنوان عوامل تأثیرگذار بعدی معرفی شدند (نورگرن، سوزا، کاسلو، هامرچیمید و شارلین^{۱۳}، ۲۰۰۴). علاوه بر این نظام ارزشی اجتماعی و دینی (خداوندی، ۱۳۸۳، هنری، مایر و جیارسوسو، ۲۰۰۵)، عوامل همبستگی، ارتباطات خوب، رضایت از وضعیت اقتصادی، تعهد، قدرت تصمیم‌گیری، صمیمیت

عاطفی و عوامل جنسی (هنری، مایر و جیاروسو^{۱۴}، ۲۰۰۵)، بخشش (اورائینکال و وانستینوگن^{۱۵}، ۲۰۰۶) با رضایت‌زناشویی ارتباط معناداری نشان دادند.

نکته جالب توجه این‌که بیشتر زوج‌های راضی آن‌هایی هستند که از بحث درباره مشکلات ارتباطی اجتناب نمی‌کنند و همسران‌شان دارای هوش هیجانی بالایی هستند (اسمیت، هیون و سیاروچی^{۱۶}، ۲۰۰۸). افراد با هوش هیجانی بالا، کمتر در حل تعارض مخرب و بیشتر در حل تعارض مؤثر درگیر می‌شوند و کمتر بحث‌های بی‌حاصل و مکرر می‌نمایند (کارسی^{۱۷}، ۲۰۰۶). زوج‌های راضی در مقایسه با زوج‌های ناراضی تمایل بیشتری به استفاده از استراتژی‌های حل مسئله یعنی گفت‌وگو و صداقت دارند، آنان به‌ندرت از استراتژی‌های مخرب، نظیر درگیری و کناره‌گیری استفاده می‌کنند. بحث و گفت‌وگو یک ارتباط بسیار قوی با رضایت زناشویی دارد و صداقت نیز پیش‌بینی کننده بسیار قوی برای رضایت از زندگی می‌باشد (کریاگلوئیز^{۱۸}، ۲۰۰۶). سلیمانیان و محمدی (۱۳۸۸) نیز نشان دادند که هوش هیجانی به تنهایی ۲۰٪ از تغییرات رضایت زناشویی را تبیین می‌کند، همچنین این تحقیق نشان داد بین مؤلفه‌های هوش هیجانی (توجه، وضوح و بازسازی خلقی) و رضایت زناشویی همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. و مؤلفه توجه که همان مفهوم همدلی را دارد، به عنوان مهم‌ترین مؤلفه به تنهایی ۱۹٪ از تغییرات زناشویی را تبیین می‌کند و در گام دوم عامل وضوح که در واقع شاخص درک هیجانی می‌باشد، میزان ضریب تبیین را به ۲۶٪ و در گام سوم عامل بازسازی به معنای کنترل و تنظیم هیجان که باعث انعطاف‌پذیری می‌باشد، میزان ضریب تبیین را به ۳۰٪ افزایش می‌دهد.

با وجود همه عوامل مذکور، مشاهده گردید؛ اگرچه افرادی که دارای همدلی، خودکنترلی، مهارت‌های اجتماعی، ارتباطات صمیمانه و یک ازدواج خوب هستند، از هوش هیجانی بالاتری برخوردار می‌باشند، ولیکن ممکن است عامل سومی نیز به عنوان عامل تأثیرگذار وجود داشته باشد (اسکات و مآلوف، ۲۰۰۱). از جمله این عوامل تأثیرگذار، می‌توان عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را نام برد. دو دلیل عمده برای مشکلات اقتصادی زوجین برزیلی گزارش گردید؛ یکی نبودن پول کافی و خرج کردن بیش از حد نیاز یکی از زوجین و دومین علت وجود پول کافی ولی بحث در مورد چگونگی خرج و سرمایه‌گذاری آن. در این میان به این نکته اشاره شد که علت مشکلات اقتصادی زوجین برزیلی ناشی از فقدان ارتباطات و عدم برنامه‌ریزی مالی می‌باشد (سرباسی^{۱۹}، ۲۰۰۴). قلی‌زاده و شیرانی (۱۳۸۷) نیز تحقیقی با عنوان رابطه بین عوامل فردی، خانوادگی، اقتصادی و اجتماعی با میزان رضایت از زندگی سالمندان اصفهان انجام دادند. نتایج نشان داد از عوامل مطرح شده، عوامل اجتماعی و اقتصادی با رضایت از زندگی رابطه دارد. ایمان، احمدی و مجیدی (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان بررسی میزان رضایتمندی زناشویی مناطق نفت‌خیز و عامل‌های اقتصادی - اجتماعی مؤثر بر آن، نشان دادند که عوامل سن، سطح تحصیلات، درآمد، تفریحات مشترک، افراد

بومی، زنان خانه‌دار، افراد سالم، زوجینی که با هم نسبت فامیلی دارند، گروه‌های دوستی و رابطه با خانواده با متغیر مورد نظر در ارتباط‌اند، اما از این میان تحصیلات، سن و درآمد ارتباط معکوس دارند. بدین معنی که افزایش پایگاه اجتماعی - اقتصادی پاسخگویان که شامل درآمد و تحصیلات است، رابطه منفی با رضایتمندی زناشویی دارد و افزایش پایگاه اقتصادی - اجتماعی منجر به کاهش رضایتمندی زوجین می‌گردد. اسپررام و هاریس^{۲۰} (۲۰۱۰) دریافتند که ارتباط منحصر به فردی بین سطح درآمد، کمک‌های دولت و رضایت زناشویی و تعهد وجود دارد. در این مطالعه زوج‌هایی که دارای درآمد کم (کمتر از ۲۰۰۰۰ دلار در سال) بودند در ۵ مورد از ۶ بعد رضایت زناشویی به طور قابل توجهی نمره پایین‌تری کسب کردند: رضایت کلی، تعهد، احتمال ابتلا به طلاق، احساس افتادن در یک ازدواج ناموفق و تعامل منفی. به طور کلی مشکلات اقتصادی تأثیر زیادی روی بسیاری از جنبه‌های کیفیت زناشویی و رفاه کلی دارد. راج^{۲۱} (۲۰۰۴) با توجه به این که برای زوجین ایجاد یک ارتباط رضایت‌بخش در روابط زناشویی خیلی مهم است و با این ایدئولوژی که، راه‌حل‌های معین برای چالش‌های زندگی، تعلیم و تربیت، آماده‌سازی و درک از زندگی هر فرد متأثر از موقعیت اقتصادی او می‌باشد؛ در مطالعه خود با عنوان تأثیر آماده‌سازی افراد برای ازدواج روی رضایتمندی زناشویی در سه گروه زنان کم‌درآمد با دانش و نگرش کمتر نسبت به ازدواج و نگرانی و توقعات بالای زناشویی، درآمد متوسط و درآمد بالا به بررسی پرداخت و نشان داد که گروه‌های با درآمد پایین رضایت زناشویی پایین‌تری دارند و نگرش مثبت برای ازدواج و دانش زناشویی خوب موجب رضایت زناشویی می‌گردد و علاوه بر این ارتباط معکوسی بین نگرانی و توقعات نسبت به ازدواج با رضایت زناشویی مشاهده گردید.

از طرف دیگر تأثیر عامل شباهت‌ها و تفاوت‌های فرهنگی توجه برخی از محققین را به خود جلب نموده است، تا جایی که این عامل در بین زوجین برزیلی و آمریکایی منجر به تفاوت در انواع مشکلات زوجین گردیده است، به طوری که مشکلات ناشی از پول، فرزندان جنس مشکلات رایج در هر دو کشور می‌باشد، ولیکن مشکلات ناشی از خانواده و غیرت در برزیل رایج‌تر از آمریکا است (آرایجونانس^{۲۲}، ۲۰۰۸). لذا سطح رضایت زناشویی بین فرهنگ‌های متنوع قومی متفاوت است و هوش هیجانی بالا به عنوان یک پیش‌بینی‌کننده مثبت برای رضایت زناشویی تابعی از فرهنگ است (ویکتوریا^{۲۳}، ۲۰۱۰). در نتیجه حتی کمترین تفاوت فرهنگی روی درجه توافق زوجین و تعهد در ارتباط با سطح سازگاری زناشویی زوجین تأثیرگذار است (اپشتاین، چن، بیدر^{۲۴}، ۲۰۰۵).

با توجه به پژوهش‌های متعدد مذکور و معرفی عوامل گوناگون تأثیرگذار بر رضایت زناشویی از یک سو و قابلیت یادگیری هوش هیجانی از سوی دیگر، هم‌چنین مهم‌ترین عامل، عدم توافق در مورد جنبه‌های تأثیرگذار هوش هیجانی بر رضایت زناشویی، لزوم مطالعه و پژوهش حاضر مشخص می‌گردد. لذا پژوهش حاضر با توجه به تأثیر عوامل اجتماعی - اقتصادی روی زیرمقیاس‌های هوش

هیجانی و در نتیجه رضایت زناشویی، به تقسیم‌بندی مناطق جامعه مورد تحقیق به سه گروه برخوردار، نیمه‌برخوردار و ضعیف پرداخت. سپس با استفاده از تحلیل رگرسیون گام به گام برای تعیین مهم‌ترین مؤلفه هوش هیجانی جهت پیش‌بینی‌کننده رضایت زناشویی به تفکیک مناطق سه‌گانه پرداخته شد تا با توجه به همبستگی این دو مؤلفه مشخص نماید در هر منطقه چه درصدی از جنبه‌های هوش هیجانی، واریانس رضایتمندی زناشویی زوجین مناطق سه‌گانه را تبیین می‌کند تا گامی مؤثر در جهت رضایت زوجین به مثابه نیروی مهم در جهت ثبات سلامت روانی و رفتاری خانواده و جامعه باشد و بتواند پوشش نسبی شکاف اطلاعات علمی در زمینه عواطف و رضایت زناشویی داشته باشد.

روش

در پژوهش حاضر که به منظور بررسی رابطه هوش هیجانی و رضایتمندی زناشویی زوجین مناطق سه‌گانه اصفهان انجام گرفته، از روش توصیفی - همبستگی استفاده شده است، جامعه آماری این پژوهش تمامی زوج‌های شهر اصفهان بوده است. مشروط به این‌که حداقل دارای یک فرزند در مقطع سوم ابتدایی در سال ۱۳۹۰ باشند و به عبارتی دیگر حداقل ۱۰ سال از زندگی مشترک آن‌ها گذشته باشد که جمع این زوجین حدوداً ۲۸۰ هزار نفر می‌باشد. در انجام این پژوهش ۳۱۸ نفر (۱۵۹ زوج) همکاری داشته‌اند و جهت انتخاب آزمودنی‌ها از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی چندمرحله‌ای استفاده شده است. در این راستا با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیقات اسپرمان و هاریس (۲۰۱۰)، راج (۲۰۰۴)، ایمان، احمدی و مجیدی (۲۰۱۰) و قلی‌زاده و شیرانی (۲۰۰۹)، محقق بر آن شد که متغیر وضعیت اقتصادی را در گروه‌های شرکت‌کننده کنترل نماید، همچنین شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی مطرح در تحقیق قلی‌زاده و شیرانی (۲۰۰۹) امکانات بهداشتی، درمانی، دارویی، آموزشی، رفاهی؛ نظیر پارک‌ها و فضای باز آرام در دسترس برای بررسی وضعیت اقتصادی در هر منطقه نیز در نظر گرفته شد و مناطق پنج‌گانه شهر اصفهان با توجه به متغیر وضعیت اقتصادی تقسیم‌بندی شد. بررسی‌ها نشان داد که در چندین سازمان آموزش و پرورش تقسیم‌بندی مناطق به شکل برخوردار، نیمه‌برخوردار و محروم صورت گرفته است، ولی برای مناطق پنج‌گانه شهر اصفهان چنین تقسیم‌بندی وجود ندارد. به همین دلیل محقق با در نظر گرفتن شاخص‌های اقتصادی در هر ناحیه آموزش و پرورش، ناحیه مورد نظر را به سه دسته برخوردار، نیمه-برخوردار و ضعیف تقسیم کرد و از هر منطقه شش مدرسه (سه مدرسه پسرانه و سه مدرسه دخترانه) به صورت تصادفی انتخاب گردید، سپس در هر مدرسه از لیست دانش‌آموزان پایه سوم ابتدایی به طور تصادفی تعداد مساوی (۹ زوج در هر مدرسه) انتخاب شدند.

ابزارهای پژوهش

در این پژوهش برای اندازه‌گیری متغیرهای مورد نظر از دو پرسش‌نامه زیر استفاده شده است.

پرسش‌نامه هوش هیجانی بار - اون: را در سال ۱۹۹۷ بار - اون بر پایه مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از هرگز تا همیشه تنظیم کرده که برخی از سؤالات آن به صورت مثبت و برخی دیگر به صورت منفی نمره‌گذاری می‌شوند. این پرسش‌نامه ۱۵ خرده‌مقیاس دارد که عبارتند از: خودآگاهی هیجانی، جرأت‌مندی، عزت نفس، خودشکوفایی، استقلال، همدلی، روابط بین‌فردی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، حل مسئله، آزمون واقعیت، انعطاف‌پذیری، تحمل فشار روانی، کنترل تکانه، شادکامی و خوش‌بینی (سیاروچی، فورگاس و مایر^{۲۵}، ۲۰۰۱). ضرایب پایایی و روایی این پرسش‌نامه هوش هیجانی با روش‌های مختلف به دست آمده است. میانگین ضرایب آلفای کرونباخ در محاسبه همسانی درونی برای تمامی خرده‌مقیاس‌ها بالا است؛ از ضریب آلفای کرونباخ پایین (۰/۶۹) برای خرده‌مقیاس مسئولیت‌پذیری اجتماعی تا ضریب آلفای بالا (۰/۸۶) برای خرده‌مقیاس احترام به خود با میانگین کلی ضریب همسانی درونی ۰/۷۶. بار - اون، در مطالعات خود، با اتکا به پاسخ‌های آزمودنی‌ها و همچنین اظهارنظر متخصصان به این نتیجه رسید که پرسش‌نامه هوش هیجانی بار - اون از روایی صوری و محتوایی بالایی برخوردار است (بار - اون، ۱۹۹۷). در ایران، دهشیری (۱۳۸۲) به بررسی روایی و پایایی این ابزار پرداخته است. در تحقیق وی، ضریب پایایی با فاصله زمانی چهار ماه ۰/۷۳ به دست آمد. همچنین شمس‌آبادی (۱۳۸۳) ضرایب پایایی به روش آلفای کرونباخ را در دامنه‌ای بین ۰/۵۵ برای خرده‌مقیاس همدلی تا ۰/۸۳ برای خرده‌مقیاس کنترل تکانه با میانگین ۰/۷۰ به دست آورد. میانگین ضرایب آلفای کرونباخ در این پژوهش برای این پرسش‌نامه ۰/۹۲ به دست آمد.

پرسش‌نامه رضایتمندی زناشویی انریچ^{۲۶}: پرسش‌نامه انریچ یک ابزار ۱۱۵ سؤالی است که برای ارزیابی زمینه‌های بالقوه مشکل‌زا یا شناسایی زمینه‌های قوت و پربارسازی رابطه زناشویی به کار می‌رود. این پرسش‌نامه توسط اولسون، فورنیر و دراگمن^{۲۷} ساخته شد. همچنین از این پرسش‌نامه برای تشخیص زوج‌هایی استفاده می‌شود که نیاز به مشاوره و تقویت رابطه خود دارند. به علاوه، این پرسش‌نامه به عنوان یک ابزار معتبر در تحقیقات متعددی برای بررسی رضایت زناشویی مورد استفاده قرار گرفته است. پرسش‌نامه انریچ از ۱۲ خرده‌مقیاس تشکیل شده است. مقیاس اول آن ۵ سؤالی است و سایر مقیاس‌ها هر کدام ۱۰ سؤال دارد. خرده‌مقیاس‌های این پرسش‌نامه عبارتند از: تحریف آرمانی، رضایت زناشویی، مسائل شخصیتی، ارتباط، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، رابطه جنسی، فرزندان و فرزندپروری، خانواده و دوستان، نقش‌های مساوات‌طلبی و جهت‌گیری مذهبی.

در فرم ۱۱۵ سؤالی اجرا شده در ایران، برای هر یک از سؤال‌های این پرسش‌نامه ۵ گزینه منظور شده است. ضرایب آلفای پرسش‌نامه انریچ در گزارش اولسون، فورنیر و دراگمن (۱۹۸۹) برای خرده

مقیاس‌های تحریف آرمانی، رضایت زناشویی، مسائل شخصیتی، ارتباط، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، رابطه جنسی، فرزندان و فرزندپروری، خانواده و دوستان، نقش‌های مساوات طلبی و جهت‌گیری مذهبی به ترتیب از این قرار است: ۰/۹۰، ۰/۸۱، ۰/۷۳، ۰/۶۸، ۰/۷۵، ۰/۷۴، ۰/۷۶، ۰/۴۸، ۰/۷۷، ۰/۷۲ و ۰/۷۱.

ضریب آلفای خرده‌مقیاس‌های انریچ در چندین تحقیق متفاوت از ۰/۶۸ (برای نقش‌های مساوات طلبی) تا ۰/۸۶ (برای رضایت زناشویی) با میانگین ۰/۷۹ بوده است و اعتبار این پرسش‌نامه با روش ضریب آلفا ۰/۹۲ گزارش شده است. ضریب همبستگی «پرسش‌نامه انریچ» با مقیاس‌های رضایت خانوادگی از ۰/۴۱ تا ۰/۶۰ و با مقیاس‌های رضایت از زندگی ۰/۳۲ تا ۰/۴۱ است که نشانه روایی سازه آن است. تمامی خرده‌مقیاس‌های «پرسش‌نامه انریچ» زوج‌های راضی و ناراضی را متمایز می‌کند و این نشان می‌دهد که این پرسش‌نامه از روایی ملاکی خوبی برخوردار است (ثنایی، علاقه‌بند و هومن، ۱۳۸۷). اعتبار این پرسش‌نامه با روش ضریب آلفا در این پژوهش ۰/۹۶ گزارش شده است.

یافته‌ها

سؤال ۱- کدام یک از ابعاد هوش هیجانی می‌توانند پیش‌بینی‌کننده رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه برخوردار باشند؟

جدول ۱: جدول ضریب همبستگی چندگانه ابعاد هوش هیجانی در پیش‌بینی رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه برخوردار

شاخص آماری متغیر ملاک	متغیر پیش بین	R	R ²	R ² تعدیل شده	ضرایب بتای استاندارد	ضریب f	سطح معناداری	ضریب t	سطح معناداری
گام اول	حرمت نفس	۰/۶۸۹	۰/۴۷۵	۰/۶۸۹	۰/۴۶۵	۴۹/۶۷۱	۰/۰۰۱	۷/۰۴۸	۰/۰۰۱
گام دوم	حرمت نفس همدلی	۰/۷۶۱	۰/۵۷۹	۰/۵۸۵	۰/۵۶۴	۳۷/۱۸۶	۰/۰۰۱	۶/۳۰۳	۰/۰۰۱
گام سوم	حرمت نفس همدلی کنترل تکانه	۰/۸۱۰	۰/۶۵۶	۰/۴۸۳	۰/۶۳۷	۳۳/۶۹۴	۰/۰۰۱	۵/۳۸۰	۰/۰۰۱
				۰/۳۲۲				۳/۷۹۸	۰/۰۰۱
				۰/۲۹۸				۳/۴۳۷	۰/۰۰۱

$P < ۰/۰۱$

به طوری که یافته‌های جدول ۱ نشان می‌دهد از بین متغیرهای مورد مطالعه در رگرسیون بهترین پیش‌بینی‌کننده رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه برخوردار، در گام اول حرمت نفس و در گام دوم علاوه بر حرمت نفس، همدلی و در گام سوم علاوه بر دو متغیر ذکرشده کنترل تکانه بوده است. بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام ارتباط بین متغیرهای حرمت نفس، همدلی و کنترل تکانه با رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه برخوردار معنادار بوده است. بر این اساس در گام اول

ضریب بعد حرمت نفس ۴۷/۵٪ واریانس و در گام دوم ابعاد حرمت نفس و همدلی ۵۷/۹٪ واریانس و در گام سوم ضریب ابعاد حرمت نفس، همدلی و کنترل تکانه ۶۵/۶٪ واریانس از رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه برخوردار را تبیین می‌کند. بنابراین رگرسیون قابل تعمیم به جامعه آماری می‌باشد. یافته‌ها هم‌چنین حاکی از آن است که ضریب بتا به ترتیب به ازای یک واحد افزایش در بعد حرمت نفس، همدلی و کنترل تکانه، رضایتمندی زناشویی منطقه برخوردار را ۴۸۳/۰، ۳۲۲/۰ و ۲۹۸/۰ واحد افزایش می‌دهد. معادله پیش‌بینی سؤال اول پژوهش به شکل زیر قابل ارائه است: رضایتمندی زناشویی منطقه برخوردار = ضریب ثابت (۱۸۳/۰۶۲-) + بعد حرمت نفس (۱۰/۰۱۸) + بعد همدلی (۷/۹۹۰) + بعد کنترل تکانه (۳/۵۶۵).

سؤال ۲- کدام یک از ابعاد هوش هیجانی می‌توانند پیش‌بینی‌کننده رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه نیمه‌برخوردار باشند؟

جدول ۲: جدول ضریب همبستگی چندگانه ابعاد هوش هیجانی در پیش‌بینی رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه نیمه‌برخوردار

شاخص آماری / متغیر ملاک	سطح معناداری	متغیر پیش‌بین	R	R ²	R ² تعدیل شده	ضرایب بتای استاندارد	ضریب t	سطح معناداری	ضریب F	سطح معناداری
رضایتمندی زناشویی	گام اول	شادمانی	۰/۷۹۳	۰/۵۸۲	۰/۵۷۳	۰/۷۶۳	۸/۱۷۶	۰/۰۰۱	۶۶/۸۴۴	۰/۰۰۱
	گام دوم	شادمانی	۰/۸۰۸	۰/۶۵۳	۰/۶۳۸	۰/۵۹۸	۵/۹۰۴	۰/۰۰۱	۴۴/۱۶۹	۰/۰۰۱
		تحمل فشار روانی				۰/۳۱۳	۳/۰۹۳	۰/۰۰۳		
	گام سوم	شادمانی	۰/۸۷۱	۰/۷۵۹	۰/۷۴۳	۰/۷۰۳	۷/۹۴۶	۰/۰۰۱	۴۸/۱۸۱	۰/۰۰۱
		تحمل فشار روانی				۰/۴۵۲	۴/۹۸۲	۰/۰۰۱		
		جرأت				-۰/۳۹۰	-۴/۴۹۱	۰/۰۰۱		
	گام چهارم	شادمانی	۰/۸۸۳	۰/۷۸۰	۰/۷۶۱	۰/۷۱۲	۸/۳۳۲	۰/۰۰۱	۳۹/۹۹۱	۰/۰۰۱
		تحمل فشار روانی				۰/۵۵۴	۵/۵۴۸	۰/۰۰۱		
		جرأت				-۰/۳۸۵	-۴/۵۹۶	۰/۰۰۱		
		آزمون واقعیت				-۰/۱۸۴	-۲/۱۱۷	۰/۰۴۰		
	گام پنجم	شادمانی	۰/۹۰۴	۰/۸۱۷	۰/۷۹۶	۰/۵۸۹	۶/۶۱۲	۰/۰۰۱	۳۹/۳۳۱	۰/۰۰۱
		تحمل فشار روانی				۰/۵۶۱	۶/۰۸۴	۰/۰۰۱		
	جرأت				-۰/۲۸۴	-۳/۳۷۵	۰/۰۰۲			
	آزمون واقعیت				-۰/۲۶۶	-۳/۱۴۰	۰/۰۰۳			
	انعطاف‌پذیری				۰/۲۴۱	۲/۹۷۲	۰/۰۰۵			
گام ششم	شادمانی	۰/۹۲۰	۰/۸۴۶	۰/۸۲۵	۰/۵۵۰	۶/۵۶۶	۰/۰۰۱	۳۹/۳۷۹	۰/۰۰۱	
	تحمل فشار روانی				۰/۴۴۴	۵/۴۰۰	۰/۰۰۱			
	جرأت				-۰/۳۳۱	-۴/۱۳۳	۰/۰۰۱			
	آزمون واقعیت				-۰/۳۳۶	-۴/۰۷۱	۰/۰۰۱			
	انعطاف‌پذیری				۰/۲۱۶	۲/۸۴۶	۰/۰۰۷			
	استقلال				۰/۲۵۵	۲/۸۳۹	۰/۰۰۷			

ادامه جدول ۲

۰/۰۰۱	۳۸/۱۷۸	۰/۰۰۱	۷/۲۶۹	۰/۵۹۵	۰/۸۴۲	۰/۸۶۴	۰/۹۳۰	شادمانی	گام هفتم
		۰/۰۰۱	۵/۳۳۲	۰/۴۵۸				تحمل فشار روانی	
		۰/۰۰۱	-۴/۴۶۴	-۰/۳۳۹				جرأت	
		۰/۰۰۱	-۳/۵۷۸	-۲۸۹۰				آزمون واقعیت	
		۰/۰۰۱	۳/۴۸۰	۰/۳۵۹				انعطاف‌پذیری	
		۰/۰۰۳	۳/۱۶۲	۰/۲۷۱				استقلال	
		۰/۰۲۲	-۲/۳۶۹	-۰/۱۶۶			روابط بین‌فردی		
	۳۹/۰۳۰	۰/۰۰۱	۸/۲۰۶	۰/۶۶۲	۰/۸۶۱	۰/۸۸۴	۰/۹۴۰	شادمانی	گام هشتم
		۰/۰۰۱	۴/۰۹۴	۰/۳۶۲				تحمل فشار روانی	
		۰/۰۰۱	-۵/۴۲۰	-۰/۴۱۸				جرأت	
		۰/۰۰۲	-۳/۲۳۳	-۰/۲۴۹				آزمون واقعیت	
		۰/۰۰۲	۳/۲۲۵	۰/۲۲۸				انعطاف‌پذیری	
		۰/۰۰۳	۳/۱۶۸	۰/۳۵۵				استقلال	
		۰/۰۰۱	-۳/۶۵۸	-۰/۳۳۷			روابط بین‌فردی		
		۰/۰۱۲	۲/۶۴۱	۰/۲۵۷			خوش‌بینی		
۰/۰۰۱	۳۸/۵۱۶	۰/۰۰۱	۵/۵۸۷	۰/۵۳۶	۰/۸۷۳	۰/۸۹۷	۰/۹۴۷	شادمانی	گام نهم
		۰/۰۰۱	۴/۰۰۹	۰/۳۴۱				تحمل فشار روانی	
		۰/۰۰۱	-۳/۹۰۷	-۰/۳۲۸				جرأت	
		۰/۰۰۱	-۳/۵۴۶	-۰/۲۶۲				آزمون واقعیت	
		۰/۰۰۱	۳/۷۶۰	۰/۳۵۹				انعطاف‌پذیری	
		۰/۰۰۱	۳/۶۵۹	۰/۲۸۶				استقلال	
		۰/۰۰۱	-۴/۲۳۳	-۰/۳۸۴			روابط بین‌فردی		
		۰/۰۰۳	۳/۱۳۹	۰/۲۹۷			خوش‌بینی		
		۰/۰۳۳	۲/۲۰۸	۰/۱۶۵			حل مسئله		
۰/۰۰۱	۳۸/۵۷۱	۰/۰۰۱	۵/۸۰۴	۰/۵۳۱	۰/۸۸۵	۰/۹۰۸	۰/۹۵۳	شادمانی	گام دهم
		۰/۰۰۱	۴/۶۳۴	۰/۴۹۶				تحمل فشار روانی	
		۰/۰۰۱	-۴/۰۷۶	-۰/۳۲۷				جرأت	
		۰/۰۰۱	-۳/۵۹۹	-۰/۲۵۴				آزمون واقعیت	
		۰/۰۰۱	۳/۹۲۸	۰/۲۵۹				انعطاف‌پذیری	
		۰/۰۰۱	۴/۰۸۴	۰/۳۰۷				استقلال	
		۰/۰۰۱	-۴/۹۶۱	-۰/۴۷۴			روابط بین‌فردی		
		۰/۰۰۱	۳/۶۰۶	۰/۳۳۰			خوش‌بینی		
		۰/۰۱۴	۲/۵۵۹	۰/۱۸۴			حل مسئله		
		۰/۰۳۲	-۲/۴۲۲	-۰/۲۱۰			کنترل تکانه		

$P < 0.01$

به طوری که یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد از بین متغیرهای مورد مطالعه در رگرسیون بهترین پیش‌بینی‌کننده رضایتمندی زناشویی منطقه نیمه‌برخوردار در گام اول شادمانی و در گام دوم علاوه بر شادمانی، تحمل فشار روانی و در گام سوم جرأت و در گام چهارم آزمون واقعیت و در گام پنجم انعطاف‌پذیری و در گام ششم استقلال و در گام هفتم روابط بین‌فردی و در گام هشتم خوش‌بینی و در گام نهم حل مسئله و در گام دهم کنترل تکانه علاوه بر متغیرهای قبلی بوده است. بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام ارتباط بین متغیرهای شادمانی، تحمل فشار روانی، جرأت، آزمون واقعیت، انعطاف‌پذیری، استقلال، روابط بین‌فردی، خوش‌بینی، حل مسئله و کنترل تکانه با رضایتمندی زناشویی در منطقه نیمه‌برخوردار معنادار بوده است. بر این اساس ابعاد شادمانی،

تحمل فشار روانی، جرأت، آزمون واقعیت، انعطاف پذیری، استقلال، روابط بین فردی، خوش بینی، حل مسئله و کنترل تکانه در گام اول تا دهم به ترتیب ۵۸/۲، ۶۵/۳، ۷۵/۹، ۷۸، ۸۱/۷، ۸۴/۶، ۸۶/۴، ۸۸/۴، ۸۹/۷ و ۹۰/۸٪ واریانس از رضایتمندی زناشویی منطقه نیمه بر خوردار را تبیین می کند. F مشاهده شده در سطح $p < 0.01$ معنادار بوده است، بنابراین رگرسیون قابل تعمیم به جامعه آماری می باشد. یافته ها حاکی از آن است که ضریب بتا به ترتیب به ازای یک واحد افزایش در بعد شادمانی، تحمل فشار روانی، انعطاف پذیری، استقلال، خوش بینی و حل مسئله، رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه نیمه بر خوردار را ۰/۵۳۱، ۰/۴۹۶، ۰/۲۵۹، ۰/۳۰۷، ۰/۳۳۰، ۰/۱۸۴، واحد افزایش می دهد و به ترتیب به ازای یک واحد افزایش در بعد جرأت، آزمون واقعیت، روابط بین فردی و کنترل تکانه، رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه نیمه بر خوردار را ۰/۳۲۷، ۰/۲۵۴، ۰/۴۷۴ و ۰/۲۱۰ واحد کاهش می دهد.

معادله پیش بینی سؤال دوم پژوهش به شکل زیر قابل ارائه است: رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه نیمه بر خوردار = ضریب ثابت (-۶۶/۶۳۳) + بعد شادمانی (۶/۷۹۵) + بعد تحمل فشار روانی (۸/۰۷۱) + بعد جرأت (-۵/۱۹۶) + بعد آزمون واقعیت (-۴/۶۶۲) + بعد انعطاف پذیری (۵/۳۹۱) + بعد استقلال (۶/۱۲۳) + بعد روابط بین فردی (-۶/۷۲۲) + بعد خوش بینی (۵/۸۰۰) + بعد همدلی (۲/۵۷۳) + بعد کنترل تکانه (۲/۹۰۸).

سؤال ۳- کدام یک از ابعاد هوش هیجانی می توانند پیش بینی کننده رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه ضعیف باشند؟

جدول ۳: جدول ضریب همبستگی چندگانه ابعاد هوش هیجانی در پیش بینی رضایتمندی

زناشویی زوجین منطقه ضعیف

شاخص آماری متغیر ملاک	متغیر پیش بین	R	R ²	R ²	ضرایب بتای استاندارد	ضریب t	سطح معناداری	ضریب f	سطح معناداری	
		گام اول	تحمل فشار روانی	۰/۶۴۷	۰/۴۱۹	۰/۴۰۳	۰/۶۴۷	۵/۲۳۱	۰/۰۰۱	۲۷/۳۵۹
رضایتمندی زناشویی	گام دوم	تحمل فشار روانی	۰/۷۲۵	۰/۵۲۶	۰/۵۰۰	۰/۵۵۴	۴/۷۰۸	۰/۰۰۱	۲۰/۴۹۹	۰/۰۰۱
	جرأت				۰/۳۴۰	۲/۸۸۹	۰/۰۰۶			

$P < 0.01$

به طوری که یافته های جدول ۳ نشان می دهد از بین متغیرهای مورد مطالعه در رگرسیون، بهترین پیش بینی کننده رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه ضعیف در گام اول تحمل فشار روانی و در گام دوم علاوه بر تحمل فشار روانی، جرأت بوده است. بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام، ارتباط بین متغیرهای تحمل فشار روانی و جرأت با رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه ضعیف معنادار بوده است. بر این اساس در گام اول ضریب بعد تحمل فشار روانی ۴۰/۳٪ واریانس و در گام

دوم ابعاد تحمل فشار روانی و جرأت ۵۰٪. واریانس از رضایتمندی زناشویی زوجین را تبیین می‌کند. F مشاهده شده در سطح $p < 0/01$ معنادار بوده است، بنابراین رگرسیون قابل تعمیم به جامعه آماری می‌باشد.

یافته‌ها حاکی از آن است که ضریب بتا به ترتیب به ازای یک واحد افزایش در بعد تحمل فشار روانی و جرأت، رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه ضعیف را ۰/۵۵۴ و ۰/۳۴۰ واحد افزایش می‌دهد.

معادله پیش‌بینی سؤال سوم پژوهش به شکل زیر قابل ارائه است: رضایتمندی زناشویی زوجین منطقه ضعیف = ضریب ثابت (۳۰/۰۴۴-) + بعد تحمل فشار روانی (۱۰/۵۳۵) + بعد جرأت (۶/۲۵۲).

بحث و نتیجه‌گیری

به دنبال پی بردن به رابطه هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن با رضایتمندی زناشویی زوجین، این پژوهش به منظور بررسی این‌که کدام یک از خرده‌مقیاس‌های هوش هیجانی نقش بیشتری در پیش‌بینی رضایتمندی زناشویی در هر یک از مناطق اقتصادی - اجتماعی سه‌گانه دارند، به تحلیل رگرسیون گام به گام در سؤال‌های اول، دوم و سوم به ترتیب در مناطق برخوردار، نیمه‌برخوردار و ضعیف پرداخته است.

نتایج سؤال اول مبنی بر این‌که در منطقه برخوردار، به ترتیب مؤلفه‌های حرمت نفس، همدلی و کنترل تکانه بیشترین توان پیش‌بینی را دارند، بیانگر این مطلب است که شناسایی هیجانات و احساسات خود، داشتن دانش لازم در مورد ازدواج، قبول داشتن خود آن‌گونه که هستید؛ چه خوب و چه بد، توانایی دیدن و شنیدن دیگران از دیدگاه خودشان و انتقال این درک همدلانه، تطابق با موارد ناسازگار با احساسات خود و کنترل موارد استرس‌زا به رضایتمندی بیشتر در روابط خانوادگی زوجین می‌انجامد (اسکات و مألوف، ۲۰۰۱؛ گاتیس، برنز و سیمپون ۲۰۰۴؛ راج، ۲۰۰۴؛ کوئینزا، ۲۰۰۵؛ اسمیت، هیون و سیاروچی، ۲۰۰۸؛ لوالکار، کالکاری و جاگتاپ، ۲۰۱۰؛ سلیمانیان و محمدی، ۱۳۸۸). در تبیین این نتیجه می‌توان چنین گفت که منطقه برخوردار به علت نداشتن مشکلات اقتصادی و آگاهی بیشتر به وظایف و مسئولیت‌های خود و دیگران علاوه بر اعتماد به نفس، به خوبی شریک زندگی خود را درک کرده و با داشتن اطلاعات لازم می‌تواند از طریق روش‌ها و رفتارهای خاص به مقابله با چالش‌های هیجانی و کنترل تکانه بپردازد. امام علی^(ع) که گوهر گرانقدر خود را با شناخت حقیقی و تمام‌عیار حفظ نمود، در این باره می‌فرماید: «کسی که با شناخت خویش، خود را گرامی دارد، هوا و هوس را خوار شمارد» (نهج‌البلاغه، حکمت ۴۴۹).

با توجه به نتایج سؤال دوم قدرت پیش‌بینی مؤلفه‌های هوش هیجانی جهت رضایتمندی زناشویی در منطقه نیمه‌برخوردار خیلی قوی است و ۱۰ مؤلفه قدرت پیش‌بینی دارند و در مقایسه

با مناطق دیگر تفاوت مشاهده شده بسیار گسترده‌تر است. در این منطقه به ترتیب مؤلفه‌های شادمانی، تحمل فشار روانی، انعطاف‌پذیری، استقلال، خوش‌بینی و حل مسئله دارای رابطه چندگانه مثبت و مؤلفه‌های جرأت، آزمون واقعیت، روابط بین‌فردی و کنترل تکانه دارای رابطه چندگانه منفی بودند. در تبیین این نتیجه می‌توان چنین بیان کرد که عوامل شادمانی، خوش‌بینی و نگرش مثبت (کاتیس، برنز و سیمپون، ۲۰۰۴؛ نورگرن، سوزا، کاسلو، هامرچیمید و شارلین، ۲۰۰۴؛ راج، ۲۰۰۴؛ کینگ، ۲۰۰۵؛ روحانی و ابوطالبی، ۱۳۸۸)، تحمل فشار روانی (سلیمانیان و محمدی، ۱۳۸۸؛ اسکات و مألوف، ۲۰۰۱)، انعطاف‌پذیری و بخشودگی (اسکات و مألوف، ۲۰۰۱؛ کریا گریوز، ۲۰۰۶؛ کارسی، ۲۰۰۶؛ اورائینکال و وانستینوگن، ۲۰۰۶ و اسمیت، هیون و سیاروچی ۲۰۰۸)، استقلال و قدرت تصمیم‌گیری (هنری، مایر و جیاروسو، ۲۰۰۴) و حل مسئله و بازسازی (نورگرن، سوزا، کاسلو، هامرچیمید و شارلین، ۲۰۰۴؛ کریا گلوپز، ۲۰۰۶؛ کارسی، ۲۰۰۶؛ تیرگری، اصغر نژادفرید، بیان‌زاده و عابدین، ۲۰۰۶ و سلیمانیان و محمدی، ۱۳۸۸) در تحقیقات متعدد رابطه معناداری با رضایت زناشویی نشان دادند، لذا با این نتیجه هم‌سو می‌باشند. ولیکن با یافته‌های مبنی بر تأثیر جرأت ابراز وجود، واقع‌گرایی، مدیریت روابط بین‌فردی و ارتباطات، کنترل هیجانات (اسکات و مألوف، ۲۰۰۱؛ نورگرن، سوزا، کاسلو، هامرچیمید و شارلین، ۲۰۰۴؛ هنری، مایر و جیاروسو، ۲۰۰۴؛ تیرگری، اصغر نژادفرید، بیان‌زاده و عابدین، ۲۰۰۶ و سلیمانیان و محمدی، ۱۳۸۸) بر رضایت زناشویی ناهم‌سو می‌باشد. در تبیین این مغایرت می‌توان گفت با توجه به وضعیت اقتصادی متوسط و فرهنگ بومی بیشتر در ساکنین منطقه نیمه‌برخوردار و داشتن رابطه بسیار بالا با خانواده‌های زوجین، خویشاوندان سببی و نسبی، گروه‌های دوستی و... اوقات فراغت زوجین، صرف گذراندن با دوستان و خویشان به تفریح و شادمانی با آنان می‌گذرد و در نتیجه فرصتی برای با هم بودن زن و شوهر و ابراز وجود برای یکدیگر باقی نمی‌ماند و از آنجایی که گفت‌وگو (کریا گلوپز، ۲۰۰۶ و اسمیت، هیون و سیاروچی، ۲۰۰۸) از عوامل تأثیر گذار در رضایت زناشویی است فقدان فرصت جهت گفت‌وگو از واقع‌گرایی کاسته و علاوه بر آن عامل دخالت خانواده‌ها به علت سطح وسیع ارتباطات (ایمان، احمدی و مجیدی، ۱۳۸۹) به رابطه معکوس رضایت روابط بین زوجین می‌گردد. در تبیین دیگر این یافته‌ها می‌توان این‌چنین توجیه نمود که سطح رضایت زناشویی در فرهنگ‌های متنوع قومی متفاوت است (سرباسی، ۲۰۰۴، ایشتاین، چن، بیدر، ۲۰۰۵، آرایجونانس، ۲۰۰۸ و ویکتوریا، ۲۰۱۰) و با نظام ارزشی اجتماعی و دینی (خداوندی، ۱۳۸۳، هنری و مایر، ۲۰۰۴، نورگرن، سوزا، کاسلو، هامرچیمید و شارلین، ۲۰۰۴) مرتبط است.

نتایج سؤال سوم مبنی بر این که در منطقه ضعیف، به ترتیب مؤلفه‌های تحمل‌فشارروانی و جرأت بیشترین توان پیش‌بینی را دارند. این نتیجه با پژوهش‌های سلیمانیان و محمدی، ۱۳۸۸، اسکات و مألوف، ۲۰۰۱، کریا گریوز، ۲۰۰۶، کارسی ۲۰۰۶ و اسمیت، هیون و سیاروچی ۲۰۰۸

همسو می‌باشد. نتایج این نکته را تأیید می‌کنند که افراد دارای توانایی تنظیم هیجانات خود، همواره بر نحوه ابزار احساسات خود نسبت به همسرشان نظارت دارند و در موقعیت‌های دشوار و پرفشار نیز در تعامل با همسرشان و در برقراری یک ارتباط خوب موفق‌تر بوده‌اند و رضایت زناشویی بیشتری را در زندگی مشترکشان تجربه می‌کنند. از جمله عواملی که باعث بالا رفتن تحمل فشار روانی می‌گردد، می‌توان به بخشش (اورائینکال و وانستینوگن، ۲۰۰۶) اشاره کرد. هم‌چنین زوجینی که جرأت بیشتری داشته باشند و بتوانند نظرات خود را به شیوه‌ای درست بیان کنند بهتر می‌توانند مسائل را حل و مشکلات زندگی را رفع کنند، بنابراین با استفاده از مهارت تحمل فشار روانی و مجموعه‌ای از مهارت‌های برقراری ارتباط مثل جرأت به اداره فشارهای روانی زندگی پرداخته و در این راستا به خودتنظیمی برای رفع اضطراب، افسردگی و... بدون ترک موقعیت‌های تهدیدکننده پرداخته و افزایش توانایی شخص در روبه‌رو شدن و مقاومت در برابر این عوامل بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی می‌گردد. امام علی^(ع) با بینشی عرشی به این نکته اشاره کرده‌اند «کسی را که شکیبایی او را نجات ندهد، بی‌تابی او را هلاک می‌کند» (نهج‌البلاغه، حکمت ۱۸۹). علاوه بر این شاخص میزان درآمد به عنوان شاخصی از وضعیت اقتصادی در منطقه ضعیف از میزان پایین‌تری برخوردار است و به تبع آن انتظارات زوجین نیز از امکانات مادی پایین می‌آید و فاصله بین آن‌چه اکنون است و آن‌چه باید باشد در این زوجین کم و باعث کاهش سطح انتظارات تحمل بیشتر فشارهای منفی می‌گردد که این موارد خود باعث رضایت بیشتر از روابط می‌گردد.

البته نتایج در سؤالات اول، دوم و سوم بدان معنی نیست که سایر خرده‌مقیاس‌ها قادر به پیش‌بینی رضایت زناشویی نیستند، بلکه این احتمال وجود دارد که سایر مؤلفه‌های هوش هیجانی به طور غیرمستقیم و با تأثیرگذاری روی مؤلفه‌های مذکور، در پیش‌بینی رضایت زناشویی نقش داشته باشند.

در یک نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت از این جهت که تقسیم‌بندی مناطق بر اساس فاکتورهای اقتصادی - اجتماعی بود، لذا توجه به پایگاه اقتصادی - اجتماعی به عنوان یک فاکتور مهم در تعیین هوش هیجانی و رضایتمندی زناشویی حائز اهمیت است. این نکته با پژوهش‌های سرباسی (۲۰۰۴)، قلی‌زاده و شیرانی (۱۳۸۷)، ایمان، احمدی و مجیدی (۱۳۸۹)، اسپرام و هاریس (۲۰۱۰) و راج (۲۰۰۴) مبنی بر تأثیر درآمد و وضعیت اقتصادی بر رضایتمندی زناشویی زوجین قابل تبیین است و با وجود تفاوت پیش‌بینی در سه منطقه متفاوت اقتصادی - اجتماعی در این تحقیق می‌توان چنین استدلال نمود که عوامل فرهنگ (سرباسی، ۲۰۰۴؛ ایشتاین، چن، بیدر، ۲۰۰۵؛ آرایجونانس، ۲۰۰۸ و ویکتوریا، ۲۰۱۰)، ارزش‌ها و غیرت (خداوندی، ۱۳۸۳ و هنری و مایر، ۲۰۰۴) و مذهب و بلوغ معنوی (خداوندی، ۱۳۸۳، هنری و مایر ۲۰۰۴ و نورگرن، سوزا، کاسلو، هامرچیمید و شارلین، ۲۰۰۴) بر رضایت زناشویی تأثیر دارند؛ پس می‌توان چنین نتیجه گرفت که تفاوت متغیرهای پیش-

بین در سه منطقه بدان معنی نیست که سایر مؤلفه‌ها هیچ‌گونه تبیینی روی رضایتمندی زناشویی ندارند، بلکه این احتمال وجود دارد که متغیرهای دیگر هم‌چون عوامل اقتصادی - اجتماعی، فرهنگ، مذهب، ارزش‌ها و... هم‌راستا با هوش هیجانی رضایتمندی زناشویی زوجین را تبیین نمایند و این امکان وجود دارد که بسیاری از این عوامل در بعضی از مؤلفه‌های هوش هیجانی هم‌پوشانی داشته و باعث رضایت زناشویی گردد. به عبارت دیگر سایر مؤلفه‌ها به‌طور غیرمستقیم در پیش‌بینی تأثیرگذار هستند. لذا با توجه به تأثیرگذاری عوامل فرهنگ و نظام ارزشی اجتماعی و دینی، پیشنهاد می‌گردد تحقیقی با کنترل تمام این عوامل صورت گیرد و با توجه به اهمیت رضایت زناشویی و نیاز جامعه به ارتقاء این فاکتور و تأثیرگذار بودن عوامل اقتصادی و اجتماعی روی آن در برنامه‌هایی که توسط فرهنگسراهای خانواده و اداره فرهنگ و ارشاد و سایر ارگان‌ها برنامه‌ریزی می‌گردد، بهتر است گروه مخاطب را از نظر فاکتورهای مذکور لحاظ نموده و در راستای نیازهای هر منطقه، آموزش‌ها و تدابیر لازم ارائه گردد.

پی‌نوشت‌ها

1. Fitness
2. Emotional Intelligence
3. mayer, Roberts & Barsade
4. Bar-On
5. Bar-on & Parker
6. Kaplan & Maddux
7. Quinza
8. Fabien
9. Lavalekar, Kulkarni & Jagtap
10. Schutte & Malouff
11. Gattis, Berns & Simpson
12. King
13. Norgren, Souza, Kaslow III, Hammerschmidt IV & Sharlin V
14. Henry, Miller & Giarrusso
15. Orathinkal & Vansteenwegen
16. Smith, Heaven & Ciarrochi
17. Carthy
18. Kriegerlewic
19. Cerbasi
20. Schramm, Harris
21. Raj
22. Araujo Nunes
23. Victoria
24. EpsteinChen & Beyder
25. Ciarrochi, Forgas & Mayer
26. Enrich
27. Olson, Fournier & Druckman

منابع

نهج البلاغه

ایمان، محمدتقی؛ احمدی، حبیب؛ مجیدی، مریم (۱۳۸۹). بررسی عامل‌های اقتصادی - اجتماعی مرتبط با رضایتمندی زناشویی مهاجرین در مناطق نفت‌خیز جنوب: مطالعه موردی: شهرستان جم. *فصلنامه زن و جامعه*، شماره ۲، صص ۱-۲۶.

ثنایی، محمدباقر؛ علاقیند، ستیلا؛ هومن، عباس (۱۳۸۷). *مقیاس سنجش خانواده و ازدواج*. چاپ دوم، تهران: بعثت. خداوندی، شهین (۱۳۸۳). *بررسی تأثیر هوش هیجانی بر میزان رضایت از زندگی زناشویی و رابطه آن با نظام ارزشی همسران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

- دهشیری، غلامرضا (۱۳۸۲). *هنجار یابی و بررسی ساختار عاملی پرسش‌نامه هوش هیجانی بار - اون روی دانشجویان دانشگاه‌های تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی تهران.
- روحانی، عباس؛ ابوطالبی، حمیرا (۱۳۸۸). رابطه رضایت زناشویی و شادکامی با نوع اشتغال زنان. *فصل‌نامه تازه‌های روان‌شناسی صنعتی - سازمانی*، ۱: صص ۵۵-۶۲.
- سلیمانیان، علی‌اکبر؛ محمدی، اکرم (۱۳۸۸). *بررسی رابطه بین هوش هیجانی و رضایت زناشویی*. پژوهش‌نامه تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، شماره ۱۹، صص ۱۵۰-۱۳۱.
- سیاروچی، ژوزف؛ فورگاس، ژوزف؛ مایر، جان (۲۰۰۱). *هوش عاطفی در زندگی روزمره*. مترجمان اصغر نوری امام‌زاده‌ای، حبیب‌الله نصیری، چاپ سوم، اصفهان: نوشته.
- شمس‌آبادی، روح‌الله (۱۳۸۳). *هنجار یابی و بررسی ساختار عاملی پرسش‌نامه هوش هیجانی بار - اون در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر مشهد*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی ایران انستیتو روان‌پزشکی تهران.
- قلی‌زاده، آذر؛ شیرانی، عزت (۱۳۸۹). رابطه بین عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی با میزان رضایت از زندگی سالمندان اصفهان، *مجله جامعه‌شناسی کاربردی*، ۳۷: ۱.
- گلمن، دانیل (۱۹۹۵). *هوش هیجانی*. ترجمه نسرين پارسا، چاپ سوم، تهران: رشد.

- Araujo Nunes, N. D. (2008). *marital problems and marital satisfaction: an examination of a brazilian sample*. A thesis submitted to the faculty of Brigham Young University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science.
- Bar-on R. (1997). Bar-on Emotional Quotient Inventory. Toronto, Canada: Multi-Health System.
- Bar-on R, Parker J. D. A. (2000). *Hand Book of Emotional Intelligence*. San Francisco: Jossey Boss.
- Carthy, B. M. (2006). Does Emotional Intelligence Mediate the Relationship Between Conflict and Relationship Satisfaction in Romantic Relationships?. Swinburne University, in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Bachelor of Arts (Honours) in Psychology.
- Cerbasi, G. (2004). *Casais inteligentes enriquecem juntos: Finanças para Casais*. São Paulo-SP, Brazil: Editora Gente
- Epstein. N,B ,Chen F& Beyder-Kamjou (2005). Relationship standards and marital satisfaction in chinese and american couples. *Journal of Marital and Family Therapy*. 31: 59-74.
- Fabien, A.J.(2006) The relationship between spiritual maturity, emotional intelligence, marital needs, and marital satisfaction: a correlational study among married students at AIIAS. Copy available from AIIAS Leslie Hardinge Library LG224.E38 .F33 and book BV4501.2 .F33.
- Fitness J.(2001).Betrayal, rejection, revenge, and forgiveness: An interpersonal script approach.M.Leary (Ed).Interpersonal rejection. New Yourk: Oxford University Press.
- Gattis Ks, Berns S, Simpson Le. (2004). Bird of feather or strange birds? The among personality dimensions, simslarity and marital quality. *Journal of Family Psychology*, 18:564-574.
- Henry, R. G., Miller, R. B., & Giarrusso, R. (2005). Difficulties, disagreements and disappointments in later-life marriages. *International Journal of Aging and Human Development*, 61(3), 243-264.

- Orathinkal, J & Vansteenwegen,A. (2006). The effect of forgiveness on marital atisfaction in relation to marital stability. *Contemp Fam Ther* . 28:251–260. DOI 0.1007/s10591-006-9006-y.
- Kaplan, M & Maddux, J.E. (2002). Goals and marital satisfaction: Perceived support for personal goals and collective efficacy for collective goals. *J. Soc. Clin. Psychol.*, 21: 157-164.<http://cat.inist.far/?aModel=afficheN &cpsid=1369 5553>.
- Kriegelewicz O. (2006). Brief problem solving strategies and marital satisfaction. *Journal of Psychiatria Polska Published Poland*, :245- 259.
- King, K.(2005). The Benefits of Frequent Positive Affect:Does Happiness Lead to Success? *Psychological Bulletin* Copyright 2005 by the American Psychological Association 2005, Vol. 131, No. 6, 803–855.
- Lavalekar A, Kulkarni P, Jagtap P. (2010).*Emotional intelligence and marital satisfaction* . *Journal of Psychological Researches(JPR)*, 5: 185-194.
- Mayer,G.D, Roberts, R.D & Barsade, S.G.(2008). Human abilitives: Emotional intelligence.*Annual Review of psychology* , 59, 507- 536.
- Norgren, M. B. P., Souza, R. M., KaslowIII, F., HammerschmidtIV, H., SharlinV, S. A.(2004). Satisfação conjugal em casamentos de longaduração: uma construção possível. [Marital satisfaction in long-lasting marriages: a feasible construction.] *Estudos de Psicologia (Natal)*, 3(9).
- Quinza nj. (2005). Attachment styles and emotional intelligence in marital satisfaction among Pakistani men and women . *Tennessee State University*,105 pages, AAT 3203170.
- Raj K. (2004). Marital preparedness, Marital satisfaction and Economic status. *Journal of Human and Economic Issues*, 15(1): 27-29.
- Schramm D, Harris W.(2010) Marital Quality and Income: An Examination of the Influence of Government Assistance. *Journal of Family and Economic Issues*, 32 (3): 437 DOI: 10.1007/s10834-010-9212-5
- Schutte N, Malouff J.(2001). Emotional intelligence and interpersonal relation. *The journal of social psychologist*, 141(4): 523-539.
- Smith L, Heaven P, Ciarrochi J. (2008). Trait emotional intelligence, conflict communication patterns, and relationship satisfaction. *Journal of Personality and Individual Differences*, 44 : 1314.
- Smith L, Heaven P, Ciarrochi J. (2008). Trait emotional intelligence, conflict communication patterns, and relationship satisfaction. *Journal of Personality and Individual Differences*, 44 : 1314.
- Tirgari A.,Asgharnejad Farid A.A.,Bayanzadeh A.,Abedin A.(2006). A comparison between emotional intelligence and marital satisfaction, and their structural relation among discordant and well-adjusted couples in sari, iran. *journal of mazandaran university of medical sciences* ; 16(55):78-86.
- Vadnais Am.(2005).The relationship of emotional intelligence and marital satisfaction.*Alliant International University, San Diago*. AAT 3161334.
- Victoria L.(2010). The impact of alexithymia, emotional intelligence, marital values, and culture on relationship satisfaction. *Howard University*, 102 pages, 3413592